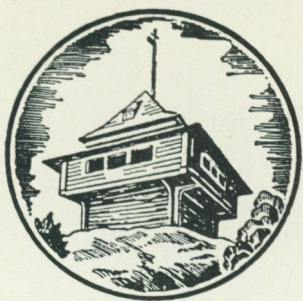

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1965

Redaktion:

GÖSTA BERG · HANS HANSSON

SAM OWEN JANSSON · MARSHALL LAGERQUIST

Redaktör: Marshall Lagerquist

Omslagets färgbild visar några delar av den stora polykroma servis med släktens Grills vapen, vilken på beställning utfördes i Kina omkring 1740, troligen efter förlagor av Christian Precht. Servisen har 1964 förvärvats till Nordiska museet. Se vidare härom Erik Andréns uppsats i denna årsbok.

The colour picture on the cover shows some of the pieces from the large Chinese porcelain service decorated with the Grill family coat-of-arms which was acquired by the Nordic Museum in 1964. This service was ordered from China in about 1740, and was probably designed by Christian Precht. See also Erik Andréns article in this year book.

Tryckt hos Boktryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1965
Klichéerna från Grohmann & Eichelberg AB, Stockholm

ETT SKÅP FRÅN SKÄSTRA

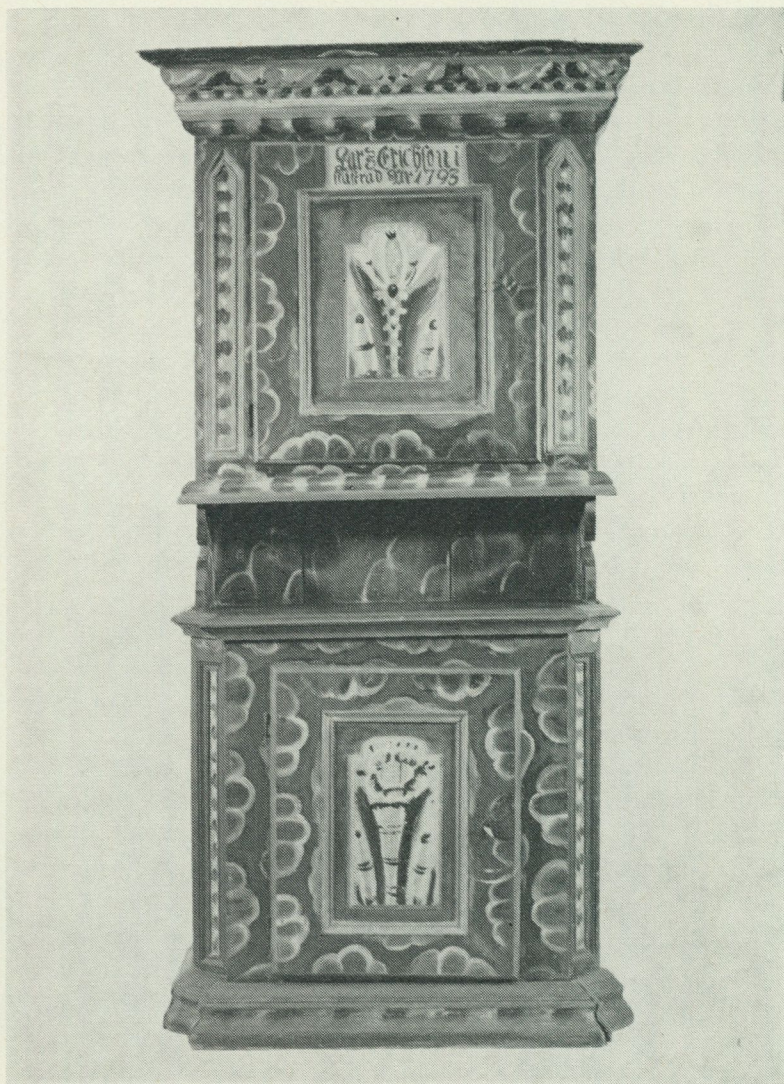
Från rådman Titus Linnells sterbhus har Nordiska museet som gåva erhållit ett skänkskåp, daterat 1793, med ursprung från Hälsingland. Till sin uppbyggnad är det av den traditionella typen med bruten gesims, utskjutande skänkhylla och med en dörr i vardera överskåp och underskåp. Färgsättningen är dämpad med mörkt turkosgrön bottenfärg, rött listverk och dörrspeglar med en enkelt utformad kurbits, som visar att hälsingemålaren tagit intryck av den dekor, som vid denna tid blomstrade i grannlandskapet Dalarna. Han har förenklat och omformat motivet och hans kurbits är konstlöst utformad i svart, gult, rödbrunt och orange med tjockt påsmetade glansdagrar i vitt. I de smala, rektangulära sidospeglarna har han inpassat en liten rosenranka.

Bottenfärgen är marmorerad på det för järvsöområdet karaktistiska sättet med små treklöverbladliknande moln i vitt över hela ytan.

Nordiska museet har ytterligare fyra möbler med snarlik dekor, som måste vara utförd av samma hand, nämligen ett snedklaffskåp, daterat 1796, en kista, daterad 1799, bägge från Järvsö socken, samt ett golvur, daterat 1805, från Falun och ett hängskåp, daterat 1805, med okänt ursprung. Till dessa ansluter sig två hängskåp från Härjedalen i privat ägo, det ena från Sveg, daterat 1795, det andra från Vemdalen, daterat 1794.

För samtliga dessa gäller att bottenfärgen är mörk i brunt eller blått med molndekor i vitt och att det konstlösa kurbitsmåleriet varierats med små naturalistiska, skära rosor med hårda, vita glansdagrar, halvt upplösta kronblad och bakom dem utstickande små gröna kvistar. Gesimsen är försedd med ett måleri, som ger den ett visst intryck av att vara reliefskuren med tandsnitt av renässanskaraktär. Ytterligare detaljiakttagelser, som styrker den inbördes samhörigheten i denna dekor, kan påvisas.

Målarens verksamhet kan alltså beläggas för åren 1793—1805. I intet fall har han signerat sina arbeten. Han har på samtliga möbler målat ägarens namn och årtal. På Nordiska museets nyförvärv läser man *Lars Erichsson i Skästrad år 1793*. I Skästra(d)

Skåpet från Skästra i Järvsö socken, Hälsingland, daterat 1793. Karakteristiskt för den till namnet okände målaren är bl. a. de molnliknande dekorationerna.

by i Järvsö socken bodde vid denna tid en Lars Ersson (Erichs-son), som var född 1758. Han var således omkring 35 år gammal, då han beställde sitt skåp. Han avled 1843 och prästen har om honom i dödboken antecknat "trägen arbetare, sträng hushållare, ordentlig i allt och därigenom förmögen". Något som helst belägg för att denne Lars är identisk med möbelmålaren har icke påträffats.

Ortsuppgiften är intressant. Nordiska museet har en hel serie möbler med denna särpräglade molnliknande marmorering i vitt på mörk botten, och på ett undantag när härstammar hela sviten från Järvsö socken, nämligen kista från 1813, skänkskåp från 1822, skänkskåp från 1825, kista från 1827, skänkskåp från 1829, ett odaterat hängskåp och ett likaledes odaterat skänkskåp. Två skåp av samma typ är avbildade av Sigurd Erixon i Folklig möbelkultur, bild 244. Därtill kommer ett odaterat skåp från Delsbo socken.

Denna marmoreringsmetod är speciell för Järvsö socken och kan på goda grunder sägas ha sitt upphov där. Det daterade möbelbeståndet i Nordiska museets samlingar med denna marmorering täcker tidsperioden 1793—1829. Flera olika mästa-rens arbeten kan här särskiljas. Det här aktuella skåpet, daterat 1793, är det tidigaste belägget för denna typ av måleri, och den okände järvsömålaren som dekorerat det, kan med stor sannolikhet räknas som molnmarmoreringens upphovsman. Hans alster har spritt sig utanför Hälsinglands gränser, och de återfinnes både i Härjedalen och i Dalarna, vare sig nu detta inneburit att han varit en vandrande målare eller att spridningen skett genom arv eller försäljning från ursprungsorten.

Maj Nodermann

Zusammenfassung.

Ein Schrank aus Skästra.

Man kannte bereits früher eine grosse Anzahl gemalte Möbel mit einer wolkenartigen Marmorierung in Weiss auf dunklem Boden aus der Zeit 1793—1829, die offenbar in der Gemeinde Järvsö, in der Landschaft Hälsingland ausgeführt wurden. Das Museum hat jetzt ferner einen Anrichte-Schrank erworben, der mit dem Jahre 1793 datiert ist; der Verfasser erachtet, dass dieser Schrank von dem unbekannten Urheber dieser Dekorationsart gemalt ist.